

MAGYAR KURIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből, Kedden, September 6-dik napján, 1814-dik esztendőben.

B é t s .

A' magok *Felső Austriában és Felső Stiriában* tett útazások' alkalmatosságával *Leoben* városát is szerentsésítették a' múlt Augustus' 16-dik napján Császár és Császárné 3 Felségek, 3 Cs. Fő Hertzegsége a' *Toskánai Nagy Hertzeg, Szakszóniai Antal K. Hertzeg, és Theresia Cs. Fő Hertzegasszony*, ott való megjelenések által. Kísérők voltak Fő Camerarius Gr. *Wirbna*, Feldmarschal-Lajtnánt *Kutsera*, 's Udvari Tanácsos *Neuberg* urak. Felséges Urunk 27-dikben is ott maradott: a' többek az nap reggel útjokat onnét tovább folytatták.

Az 3 Felségek' oda való megérkezésének napja egy valóságos innepi napvala a' lakosoknak. Számos polgári forma ruhás lovasság és ágyúk' dörgése kísérték bé 3 Felségeket a' városba. A' Múr' vize' hídjánál, a' hol két igen szép bálthajtások alatt mentek-el, a' polgárok sorba állítatva, a' Báró *Egger* háznál pedig, a' hova beszállott 3 Felsége, a' katonaság, papság, és városi Magistratus's egyéb tisztviselők, a' Cs. K. nevendék gyermekek, 's egyéb tanúlok, tisztelték 3 Felségeket. A' városnak estvéli megvilágosíttatását igen felségestítették a' körül lévő hegyeken, hasonló örvendezésnek nyilatkozttatása végett meggyújtatott tűzek.

Helvétzia.

A' Kantonok még máig is meg nem egygyezhetének az 3 közönséges Constitúziójok felett, 's mint az itt következő két Akták mutatják, ha még sokáig úgy egyenetlenkednek, mint eddig, veszedembe ejthetik magokat. Egygyik Aktá ezek között a' Diéta Elölülőjének Aug. 16-dikán a' Kantonok' Országlószékehez intézett írása, a' melly igen summássan ennyiben áll: —

„Nagyságos, Nagy Tiszteletű Urak! Helvétziának minden Rendjei tudják az 3 itt lévő Követeiknek hozzájuk tett tudósításaihoz, hogy miképpen folytak a' dolgok a' Diétának újabb öszsze gyűlésétől fogva, a' melly Jul. 18-dikán történt. Minekutánna t. i. a' Kantonoknak fele része a' Május 31-dikén költ Constitutziót sem átallyában minden változtatás nélkül, sem a' más Kantonoknak megegyezésekkel rajta tétett változásokkal el nem fogadta volna, ez a' meghasonlás olly pontra lépett Aug. 8-dikáig, hogy mindeneknek egy igen szomorú két felé való szakadástól lehetett tartani. Ezen környúlállások között megpróbálta a' Diéta, hogy minekutánna a' megegyezésekre nézve minden officialis írásban való tanácskozások sikeretlenek voltak, valyon nem érhetnék-el a' Követségek a' magok célzássokat egygyütt

való beszélgetés által. Nyolcz napokig folyt ez a terhes munka kétsége, kimennetellel: végezetre az az eránt való meggyőződés, hogy a' haza boldogságát és függetlenségét a' jelenlévő terhes környűllások között csak egygyesség által lehetne bátor-ságossá tenni, a' leg nagyobb nehézségeken győzedelmeskedni, melyhezképpent már most olly állapotban van a' Diéta, hogy egy újab Constitutziót projektálhat Helvétziának. Az egész munka a' megegyezésnek javaslasából áll. A' Diétát olly reméség táplálja, hogy minden Kantonoknak Országlószekeik, az utóbbi hónapok alatt tett tapasztalás által, a' hazának jelenlévő állapottyára megtanittatván, a' megmaradhatásnak még hátra lévő ezen egygyellenegy támaszához hozzá fognak kapaszkodni. Az *Austriai, Orosz, és Anglus* Ministereknek jelentések, melly a' mi ülésünkben ma fordúlt elő, mutatja azt a' veszedelmet, a' melly hazánkat fenyegeti, ha abban a' zűrzavar és kétfelvonás tovább is tart. A' békesség' közön-séges *Congressusának* kezdődése, ez a', valamint egész Európára, úgy különösön Helvétziára nézve is, fontos idő pont, közelget; a' külső országok Helvétziára fordították szemüket; 's az a' kinézés, hogy, ha most a' mi közön-séges Constitutziónk helyre nem áll, Helvétzia' Constitutziójának is lábra lejendő állittatása alig fog többé tölle magatol függeni; 's hogy az ő állapottyát nálla nélkül fogják meghatározni, naprol napra világosodik. Altaljárattatván a' Diéta etiól a' meggyőződés-től, félbe szakasztotta néhány napokig a' maga üléseit; a' Követek haza mentek azokhoz, a' kiktől ideküldettettek, hogy ezeknek magok személyesen nyilván-ságosabb tudósítást tehessenek, mint irás által lehet. Ezen Követeknek, mint megígérték, September 4-dikére ide *Tigurumba* vissza kell érkezniük, hogy, ha az ő Kantonaik a' javallott új Constitutziót elfogadják,

Sept. 5-dik napján a' *Constitützionális Diéta* haladék nélkül felállhasson, 's a' további intézeteket úgy tehesse, hogy a' közön-séges Congressuson a' mi függetlenségük és neutralitásunk, kezesség alá vethessék, 's a' többi.

A' másik *Akta*, az *Austriai, Orosz, és Anglus* Ministereknek az a' jelentése, melyről fellyebb a' Helvétziái Diéta' Elöl-ülője emlékezik. Ennek summás foglaltya, ez: —,

„Hogy azok a' tárgyak, mellyek között a' Kantonok egymás között meghasonlottak, mind ez ideig el nem igazittathattak, ennek oka az, hogy az egész Helvétziái közön-séget illető tárgyak a' Constitützionális Aktában, a' tsak némely Kantonok' birtokosi jussaikat illető magános tárgyakkal összezevartattak. Egyedűleggyik Kanton sem elég arra, hogy a' Szövetséges Hatalmasságoknak figyelmetességeiket magára vonhassa; azilyen tárgyakat maga az egész Helvétzia, elligazíthatja. Hogy Helvétziát egy terhes járom alól kiszabadítsák, 's néki a' maga szabadságával 's nyelvével való éllhetést vissza adják, a' földjére jöttek, 's érette hadakoztak a' Szövetséges Hatalmasságok. Most mindazonáltal tsak arra akarja Helvétzia használni a' maga vissza nyert függetlenségét, hogy az ő részei egymástól megszóljanak, 's ereje tökéletesen megbénuljon! Tsak ugyan jobb reméség táplálja még a' Szövetséges Ministereket Helvétzia eránt. Ők azt várják a' Diétától, hogy azon fog gondoskodni, hogy a' nemzetet az előttünk álló Congressusig illendő láb-ra helyhezteti, és hogy azon Kantonok, mellyek eddig leg több akadályokat tettek, végezetre az apróbb és az egész szövetségi társaságot nem illető tárgyak fellett való egyenetlenkedésnek békét hagy-nak, 's az egész szövetséghez és nagy lelkű megszabadítójukhoz tartozó kötelességeiknek teljesítésére, vissza térnek.“

Frantzia Ország.

A' Királynak egy végzése érkezett minden Préfektusokhoz, melly által a' Nemzeti Testőrök seregek *Sedentariusok*-nak (ahoz a' vidékhez költetteknek, a' honnét valók) lenni nyilatkoztattatnak. A' *Cohorsok*, a' szerént mint városoktól vagy falusi vidékektől állítottak ki, *Urbanusok* vagy *Ruralisok*-nak neveztetnek. Szolgálatra azokközben soba nem fordítatnak a' magok várossokon és kerülettyeiken kívül egyébképpen, hanem tsak valamelly rendkívül való esetben, de a' melynek törvény által kell meghatározatni.

A' két Prokurátorok *Falkonnet* és *Dard*, 's a' két könyvárosok *Normant* és *Gueffiert*, kiknek elfogattatások már iratott, a' Királyi Ítélszék által elbótsáttattak, azért, mint a' kimondatott ítéletben kifejeztetik, hogy nem győzethettek meg a' felől, hogy nyomtatott irások által hazafiak között való háborút gerjeszteni 's a' hazafiakat egymás ellen való fegyverfogásra ingerelni, czélzottak volna.

A' *Nimesi* Elöljárók Julius 19-dikén fogadást tettek 's fogadásokat közönségesen is kinyilatkoztatták, hogy azonnal egy eleven gyermeknyi nagyságú ezüst gyermeket áldoznak az istennek, mihelyest az *Angoulemei* Hertzegné fiút szül. Ezen fogadásnak jelentésével egy különös követséget küldött a' város a' Királyi Hertzegaszszonyhoz. A' követség nagyobb részint nemesekből állott. Aug. 22-dikén bótáttatott audientziára; a' vezérlője egy Prokurátor volt, a' ki szép beszédet intézett a' Hertzegaszszonyhoz.

Gróf *Rumford*, a' tudományok' Londonban lévő társaságának 's a' Frantzia Institutumnak is tagja, *Auteuil* nevű falusi jószágában, életének 66-dik eszteudéjében megholt.

Aug. 24-dikén fényes audientzia adással fogadta 18-dik *Lajos* Király Hertzeg *Wellington* ó Excellenciáját, mint Nagy

Britanniai rendkívül való Követet. A' *Monitörben* hosszasan előadatik ezen audientziának fényessége. Frantzia országai *Pair Hertzeg Noailles* ment-el harmadmagával három Királyi hintókkal, mellyek közül mindeniknek nyoltz-nyoltz ló volt eleibe fogva, a' Követ Úrnak az Udvarhoz való hozására. Más három hintókat, mellyek között egygyik a' Követ úré, a' másik Hertzeg *Noaillesé*, a' harmadik a' Ceremoniamesteré volt, hat-hat lovak vonták. A' hintók után mentek a' sok inasok. A' Királynál volt audientzia után elébb *Monsieurhoz*, azután *Madamhoz Angouleme* Hertzegnéhez, 's azután *Angouleme* és *Berry* Hertzegekhez, vezetett audientziára a' Követ úr.

A' *Szent Lajos* napját megelőzőtt napon Aug. 24-dikén estve a' Párisi theátrumok fizetés nélkül nyilva voltak a' közönségnek.

*Pethion*rol olyan hír érkezett *St. Domingó* szigetéről Frantzia országba, hogy ő is felszúrta azon partokon, a' hol eddig uralkodott, a' fejer zászlókat, annak jeléül, hogy megesméri 18-dik *Lajos* Királyt, mellynek hallására a' *Christoph* armádájától nagyon szöktek hozzá által az enberek.

Spanyol Ország.

A' Frantzia újságok szerént e'képpen irtak *Madridból* Aug. 11-dikén: —

Ismét meglátogatta a' Király a' fogházakat és kaszarmákát véletlenül, mellyel nagyon édesíti magához a' katonák' és nép' hajlandóságát.

Nagyon beszélik, hogy a' Spanyol Házból két Princzek feleséget fognak magoknak bizonyos idegen Udvarokból venni.

A' 17-dik *Károly* visszaszajövetelének híre is foly még: de bajos hinni, hogy ez a' Monárkha a' maga 66-dik eszteudéjében egy zivataros thrónusra még egyszer felülni kívánuozna. Tsak azért vá-

gyódi kétségkívül visszajönni hazájába, hogy ott hátra lévő esztendeit nyugodalomban töltsse - el, 's ezen határozása által elhalgattassa azokat, a' kik azt erősítik, hogy fiának tselekedeivel nints megelégedve. E' szerint az ő hazajövele nekünk kívánatos és nem félelmes történet lenne. Egyéberánt ellenben a' Frantzia országgal való békeségkötésnek mind ez ideig elhalasztott kihirdetése is nagy biztalankodásra szolgáltatott okot a' népnek, 's a' rossz gondolkodású emberek ezáltal istévelygésre vezérelni iparkodtak a' publicumot. —

Hirdetik, hogy a' Corteseknek főbb tagjai ellen indított Processusnak nem soká vége leszen, és hogy a' főbbek közülök örökös bezárattatásra fognak ítéltetni. Azok ellen a' Spanyolok ellen kiadott végzés, a' kik hazájokba vissza akarnak menni, szorosan bétöltetik. — Azok, a' kik hadi fogságban voltak 's most visszaérkeznek, egész *Contumaciát* kéntelenítetnek tartani, az az, semmire fel nem vétetnek addig, míg jó magokviselteteket 's gondolkodásoknak tisztaságát meg nem bizonyítják. A' nagyok nagy részint eltávoztak a' fő városból, és gazdálkodás' kedviért jóságaikra vonták - el magokat. De van is szükségünk a' gazdálkodásra, mert ezen tekintethen is igen különös ábrázatba öltözött Spanyol országnak állapota, A' pénz, melly innét ezelőtt egész *Európára*, sőt *Chináig* kifolyt, most itt is igen ritka portéka. A' Finantzia legkegyetlenebb állapotra jutott. —

Azok a' *Wallonokból* (*Flandrusokból*, vagy régi Frantziákból álló Testőrök), a' kik Spanyol országban mind ez ideig Frantzia nyelven kommandiroztattak, parantsolatot kaptak, hogy Spanyol komandó szokat vegyenek-fel, hogy még tsak ezen szók sejtassák eszükbe, hogy mi eredetűek legyenek.

A' meleg olly nagy volt spanyol országban, hogy Augustus' 1-ső napjától fog-

va 15-dikéig bezárattattak miatta a' Madridi theátrumok-

Olasz Ország.

A' Római újabb tudósítások szerint nem egyenesen Spanyol országba fog visszaútni *IV-dik Károly*, mint a' Spanyol levelek erősítik, hanem tsak *Majorika* szigetére, a' mellyet a' maga 's familiájának egy része' jövendőbéii nyugodalmanak helyéül választott.

Ugyan ezen Olasz levelek szerint a' közönséges gondolkodás' módja Rómában nem igen kedvező a' *Jésus Szerzetének* visszaállítatására, és azt hiszik, hogy erre nézve el fog az ő vissza állítatása halasztatni. Most már bizonyosan lehet tudni, hogy a' *Dominicanus* és *Franciscanus* Szerzeteknek Generálisai is hathatós irásokat adtak bé Pápa ő Szentségének a' *Jésuitáknak* visszaállítatása ellen. Valami versek, a' mellyek hasonlóképpen a' *Jésuiták* ellen vannak intézettek, szoros vizsgálódásokra adtak alkalmatosságot hogy azoknak íróját ki lehessen tanulni.

Augustus 6-dikán egészségének gyengesége sem tartóztathatta-meg a' Pápát, hogy a' Cardinalisokat 's minden Rómában lévő Praelátusokat öszszegyűjtven *Consistoriumot* tartson. Ez első volt az ő Szentsége visszaérkezése után. Egész estvéli 6 óráig tartott. Mitsoda tárgyak fordultak elő benne nem tudjuk. Tsak annyi vétetet észre, hogy végződése után Kurirrok indultak *Béts* és *London* felé. Mondják, hogy Cardinalis *Morossi* Princz *Giustiniani* és *Doria* által kísértetvén, egy követségi útát fog tenni *Petersburg* felé.

A' Pápa' Pro-Secretáriusának egy *Edictuma* jött-ki Rómában, melly által a' *Freimaqureri* 's minden egyéb e'fele öszszegyülekezések, 's mind ezek között névszerént a' *Corbonarik'* társasága, megfittatnak, pedig az utóbb nevezett társaság egy úgy tartató Pápai *Breve* által szokta magát védelmezni.

Toskanában a' Kormányozónak ca-

rantsolatjára már minden templomokban elkezdődtek az imádságok a' Nagy Hertzeg' szerentsés útazásáért (pro iter agentibus).

Piemontban mind azok a' kedvező rendelések, mellyek ott a' Frantzia ország-lás alatt a' 'Sidókra nézve tétettek vala, eltöröltettek, 's az őket illető minden régi rendelések megújítottak, melyre nézve némelyek közzülök már úthoz készítik magokat Párma és Toskána felé.

Nagy Britannia.

A' Régens Princz nem fogadhatta-el a' Frantzia Királytól való hívattatást, azért, hogy megkérdezvén ezen tárgy eránt a' Ministereket, ezek azt válaszolták neki, hogy csak úgy távozhat-el Angliából, ha Helytartót rendel maga helyett, a' melly meg nem eshetik a' Parlamentom' helybehagyása nélkül. E' pedig most el van oszolva; és így a' Régens Princznek eltávozása most meg nem eshetik. A' Parlamentom' ülési November' 1-ső napjaig vannak félbe szakasztatva.

A' *Methodisták* (kikről azt írják, hogy az ő egész vallások a' hitben áll, és a' jó tselekedetek semmit nem érnek, 's a' kik Angliában az 1730 dik esztendőtlök fogva allanak feun), Julius 25-dikén a' magok 71-dik gyűléseket tartották *Bristolban*. Doktor *Clarke* Adámot választották ezen alalmatossággal Előülőjökké, a' ki 300 ilyen hitű lelki pásztoroktól volt körülvéttetve. A' múlt esztendőtlök fogva 15,000 előkkel szaporodott a' társaság; Angliában tudniillik 12,184, Napkeleti Indiában és új Skóziában pedig 2,816 személyekkel.

Azt jegyzik-meg az Anglus levelek, hogy Lord *Castlereagh*, mint a' *Szent György*' Rendje (vagy *Hurisnyakötő*, *Strimfikötő*, németesen *Nad-ágkötő* Rend) Rittere, a' maga Rittéri ruházatját is, t. i. mint a' 16-dik számú Kurirban megíratott, a' térdkötőt, német mentét, köpönyeget 's a' többi, elhozta magával, hogy a' midőn

ezen ruhákba, elébb *Brüsselben* a' Hollandiai Uralkodó Fejedelmet, azután *Bétsben* ő Felségét az Austriai Császárt felöltözteti (investiálja), maga is ugyan azon öltözetben lehessen jelen.

Marquis *Salisbury*, ugyan ezen nevű városban fényesen inneplette a' Régens Princz születése napját. A' környékről éppen annyi számú birtokosokat gyűjtött össze a' városnak első vendégfogadójában, a' hány esztendő a' Prinéz Régens. A' fényes ebédet estve hasonló fényes bál váltotta-fel. — Ugyan az nap, Aug. 12-dikén, *Dublin* városa is, ezen három örvendetes tárgyakat, a' *Brannschweigi* Háznak a' Királyi thronusra lett lépését, a' békességnek helyreállittatását, és a' Régens Princznek születése napját összetsatolván, azt méltó módon meginneplette.

Belgium Catholicum.

Brüssel, Aug. 23-dikén. Lord *Castlereagh* megérkezett ide, a' kltől 22-dikén a' Hollandiai Uralkodó Fejedelem a' *Szent György*' Rendje Rittéri czimerével 's egyéb ékességeivel való felöltöztetést elfogadta.

Lüttichből a' Prussus katonaság mind eljövén, úgy ítélnék, hogy ezen város is összetsatoltatik a' Belgiomi tartományokkal.

Svédzia és Norvégia.

Itt következik két levél, mellyek szerint reménleni lehet, hogy nem fogja ez a' két nemzet egymás' vérenek ontását tovább folytatni —

„*Udevalla*, Aug. 16 dikén. *Camera-rius Gróf Brahe* azzal a' kedves hírrel érkezett-meg ide a' Köronaörökös' hadiszállásáról, hogy ő K. Hertzegsége a' Király' meghatalmazásával aláírni szándékszik egy Capitulátziót, melly az armádákra nézve is és a' két országra nézve is, tisztességes. Princz *Keresztely* leteszi az Országlast, 's az ellenségeskedések megszűnnek, *Fridrichsteen* várára 30 mozsarak tüzeltek, 's

már a réá ívaló rohanáshoz is mindenek hozzákészülve valának, midőn a' parantsolat megérkezett, hogy kapitulálni kell. —

„*Gothenburg*, Aug. 18-dikán. A' Norvégiával való hadakozás elvégződve lenni gondoltathatik. A' Norvégusok a' *Glommen* mellett megverettettek, melynek Capituláció lett a' következése. Princz *Keresztély* letette az országlást. A' tizenegy nap fegyvernyúgvás alatt, a' melly meghatározatott, remélni lehet, hogy egészen végre hajtatik a' Norvégia és Svétzia között való öszszetsatolódás.“

Mint látni lehet ezen tudósításokból, ezen Capitulációt véres tsatázások előzték meg, mellyekben sok vér kiomlott. Az ezekről szólló Svékus tudósítások' summázzatya eunyiben áll: — Svékus Generális *Gahn* Aug. 2-dikán 1400 emberekkel *Lier* nevű erősségre réá ütött: de három annyi számú ellenséges sereg ellen, a' melly magát a' természettől megerősített sántzok közzé vette vala, czélját el nem érthette: téhát vissza vonni kéntelenített magát. Elestek 4 tisztszei, 33 közemberei; sebet kaptak 65 emberei. Az ellenség sokkal többet vesztett. A' verekedés 4 órát tartott. —

Aug. 3-dikán, minekutánna a' hegyek között nagy kerülést tett az ellenség, *Meds-kog* mellett megtámadta a' Gen. *Gahn* tsapatját, és az útját ketté vágta. Gen. *Gahn* 200 embert a' bagázsias szekereknek oltalmazására hagyván, maga valamí 1000 emberrel az útjában álló ellenséges tsapatra ütött. Néki 4, az ellenségnek pedig 6 ágyúí és 3000 emberei voltak. A' verekedés vakmerő 's igen véres volt. A' Gen. *Gahn* serege több ízben kéntelenített bajonétokkal útát nyitni magának az

ellenség sorai közt. A' Gen. *Gahn* veszése itt, állott 1 ágyúból, 20 szekerekből, 11 tisztekből, és 240 köz emberekből, a' kik elestek, megsebesedtek, vagy nem tudhatni hova lettek. A' Svékusok ezen veszedelmes állásban is elfogtak, 1 fő és 4 altisztet, és 31 köz embert. — A' tartomány *Eckstedt* nevű Kapitánya éppen a' leg nagyobb tűzben találván a' *Gahn* seregéhez menni, elesett. Derék ember 's igen érdemes tisztviselő volt.

Generális *Vegesack* szerentsésebb volt. Ó Aug. 6-dikán reggel *Rockstadt*-hoz előnyomúlván elkergette onnét a' 3000 emberekből álló ellenséges tsapatot, a' melly 4 ágyúval a' híd' sántzait védelmezte. Elestek 11, megsebesedtek 34 emberei. Az ellenség' veszése 190 emberekből állott, kik között 40 foglyok találtatnak.

Aug. 7-dikén *Fridrichstadt*-ba ment hadi szállásra a' Koronaörökös, a' hol a' lakosok a' hűség' hitét letették, 's házaikat önként megvilágosították. —

Aug. 8-dikán *Sonnösand* mellől viszszaemenvén az ellenség, a' toba hányta öt ágyúját, 's elsűjlesztette egy tsajkáját, a' mellyen 4 ágyúk és sok golyóbis volt. (Végezte ezen hadi történetek' leírásának a' Tódalékban következik).

Augustus 10-dikén írják *Christiániá*-ból, hogy a' Norvégusok általjában jól verekedtek: de magazinumaik nem lévén sokkal több fogyatkozást szenvedtek, mint sem hogy tartós hadakozást folytathattak volna. — A' már közelébről is említett Norvégiái *Amazonok* (Szűz katonák) serege, a' kik *Pihl* nevű papnak a' leánya által vezéreltettek, mind egygyütt 400 leányzókból állott. Néhány elesett, néhány sebet kapott közülök.

Sept. 3-dik napján adtak 100 Forint Huszas penzért 237 1/3 forintot Váldó-tzelulában.